

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

צד א ב ג מ"י פ"ו מה' חובל ומזיק הלכה טו סמג עשין ע טושי"ע ח"מ ס"י שפא:
צד ד מ"י פ"ד מה' חובל ומזיק הלכה טז סמג עשין ע טושי"ע ח"מ ס"י שפא:
צד ה מ"י פ"ו מה' חובל ומזיק הלכה טז סמג עשין ע טושי"ע ח"מ ס"י שפא:
צד ו מ"י פ"ו מה' חובל ומזיק הלכה טז סמג עשין ע טושי"ע ח"מ ס"י שפא:
צד ז מ"י פ"ו מה' חובל ומזיק הלכה טז סמג עשין ע טושי"ע ח"מ ס"י שפא:
צד ח מ"י פ"ו מה' חובל ומזיק הלכה טז סמג עשין ע טושי"ע ח"מ ס"י שפא:
צד ט מ"י פ"ו מה' חובל ומזיק הלכה טז סמג עשין ע טושי"ע ח"מ ס"י שפא:

מוסף רש"י

הכונה עשרה בני אדם בו כולן פטורין. דענין שיהא כל נפש אדם, כל הנפש ואין כאן מכה כל הנפש, ופטורין מהמיתה (למנוח דא). תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלים בבניהם. תנא דבניהם דרש לנשוא דממתינן דמנן משלם תשלומי נזק כמיטב הארץ ותנא עלה דבניהם דהא דנקט תנא דממתינן תשלומי נזק ולא תנא משלם את הנזק, לאשמועינן אלא שהנזק נטול את נגילתו ומטפלי בה ומוכרה והמזיק משלם עליה מה שמיטבו מורה, אם תס חזי ואם מועד הכל (כתובות סא). שמשין לו הנזילה של נהממו שמה על ידי זה שחוקק לו ועליו משלם ומשלם מוסיף (ב"מ דא). ישיב. כסף ישיב לנעלה, דהוא ליה למיחבז בעל הנזק יתן כסף לנעלה, ישיב דעתו כהמנא ליה לי הולל וכבר כתיב יתן, לרבות כל השמות (גמ' דא).

רבינו חננאל

ואקש' וכי אין מבשר מקצת נזק וחייב בכל אלא זה. והתניא ר' ישיב ע"י שישבו זה. ספסל אחד ולא שברוהו, ובא אחר וישב ע"י שברוהו, ואתנן לדחוייה כדדחיק מטר שורו לה' בני אדם, ומכירה, ודאקמינא דוגא מיוגא ובלא איהו לא מיהב. מהו דתימא כחו לאו כנופי דמי, קמ"ל. דאקמינא דוגא מיוגא הכשרי מקצת נזק, כרובן דולא כר. ואקשי והתניא הכוה"י בני אדם ב"י מקלות בין בבת אחת בין בזה אחר זה פטורין. ו' יהודה בין בתורה אומי' אתרן חייב שקיביר מתנתו. הנה ר' יהודה בין בתורה סבר הכשרי במקצת נזק חייב בכל, ונקמה לדחיה. ומפקינן לה מיתדיה ומקמינן לה כרובי שפיר, אבל לדחיה מרבנן ולוקמה כר' יהודה בן בתירה דהוא יחיד, דא פסי' חבתי בשלומי נזק. וידיקין ממתינן שאינו חייב בכל הנזק אלא בשלומי, כגון הא דתניא תשלומי נזק מלמד שהבעלין מטפלין בבניהם. ואפיקה ר' אמי מוכה בהמה ישלמה, דרש ביה ישלימנה. רב כהנא מפיק לה מיהא הטורפה לא ישלם, כלומר מה שהיה שור עד

מאי קעביר. כולה שמעתין ל"ל מאי קעביר טפי מאחרני וישלם כל אחד חלקו ואין לומר דליפטור דתניא פרק הפרה (לקמן נא). אחד החוקק צור ל' וזה אחר והשלמנו לעשרים וזה אחר והשלמנו לשלשים כולם חייבין אע"ג צור ל' דקדק רש' בשביל שהשלך איש עץ בתוך אש גדולה יתחייב הא לא דמי אלא לאחד שחפר צור ל' וזה אחר והשלמנו ל' א: **בולין פטורין.** וז"ל הראשון כדי להמית דשאלין צו כדי להמית אפילו לרצון אחרון חייב כדמוכח צ"ל כל הנשרפין (פסדהין דף ע"ה): **ישלימנה.** צעל הצור ישלם אין לדרוש ישלם ישלם אצל ישלמה משמע שהצמחה עצמה ישלם וזה אי אפשר שכבר מתה לפיכך יש לדרוש ישלימנה: **לא ישלם.** אע"ג דקרא בשומר שכן כתיב דפטור מאונסין מ"מ מדמתיב עד הטרפה לא ישלם יש ללמוד דהיכא דישלם לא ישלם כלום בשביל הטרפה עצמה: **הא משום דמביא בו.** כלומר מחד מינייהו לא אחיז אצל מתרייהו אחיז צמה הזד ולא חס להאריך ולדקדק בזה: **לא נצרכא אלא לפחת נביאה.** אע"ג דצ"ל המניח (לקמן נא). אמרינן כיחשה כשעת העמדה צדן משום דקרא דמורה קצירה צ"ל הסם משום דלא מתה ויש לו להמתיב עד שתמרפא אצל הכא מיד היה לו למוכרה: יביא

בנוקו לא קתני אלא בתשלומי נזק והא דתנו רבנן^א תשלומי נזק מלמד^ב שהבעלים מטפלין בבניהם מנא הני מילי אמר ר' אמי דאמר קרא ימכה נפש בהמה ישלמה אל תקרי ישלמה אלא ישלימנה רב כהנא אמר מהכא^ב אם טרף יטרף וביאורו עד הטרפה לא ישלם עד מרפה ישלם מרפה עצמה לא ישלם חזקה אמר מהכא^ב והמת יהיה לו לניזק וכן תנא דבי חזקה והמת יהיה לו לניזק אתה אומר לניזק או אינו אלא למוזיק אמרת לא כך היה מאי לא כך היה אמר אביי אי ס"ד נבילה דמוזיק הווי ליכתוב רחמנא שור תחת השור ולישתוק והמת יהיה לו למה לי ש"מ לניזק וצריכא דאי כתב רחמנא מכה בהמה ישלמה משום דלא שכיחא אבל מרפה דשכיחא אימא לא צריכא ואי אשמועינן מרפה משום דמביא אבל מכה בהמה דבידיים אימא לא ואי אשמועינן הני תרתי הא משום דלא שכיחא והא משום דמביא אבל והמת יהיה לו דשכיחא ובידיים אימא לא ואי אשמועינן המת יהיה לו משום דממונא קא מוזיק אבל הכא דבגופא מוזיק אימא לא צריכא א"ל רב כהנא לרב אלא טעמא דכתב רחמנא והמת יהיה לו הא לאו הכי הווי אמינא נבילה דמוזיק הווי השתא אי אית ליה לדידיה כמה טריפות יהיב ליה דאמר מר^א ישיב^ב לרבות שוה כסף ואפילו סובין ידיה מבעיא לא נצרכא אלא לפחת נבילה לימא פחת נבילה תנאי היא דתניא אם טרף יטרף וביאורו עד

במקצת נזק חייב בכל, ונקמה לדחיה. ומקמינן לה כרובי שפיר, אבל לדחיה מרבנן ולוקמה כר' יהודה בן בתירה דהוא יחיד, דא פסי' חבתי בשלומי נזק. וידיקין ממתינן שאינו חייב בכל הנזק אלא בשלומי, כגון הא דתניא תשלומי נזק מלמד שהבעלין מטפלין בבניהם. ואפיקה ר' אמי מוכה בהמה ישלמה, דרש ביה ישלימנה. רב כהנא מפיק לה מיהא הטורפה לא ישלם, כלומר מה שהיה שור עד

^א אי דנלאו איהו לא מינער. כגון שהיו עסקיו רעים: **פשיטא.** אין זו הכשרתי במקצת נזקו אלא כל נזקו ולא דמי להשלים צור לעשרה דאע"ג דק"ל צור ט' דלא עצדי מימה נזקין מיהא עצדי וסיעה הראשון בהגרמת מיתתו ואינצריכא למיתני דאחרון חייב: **מרה קעביר.** ואינו חייב כלום: **מרה הצבילות.** שריצה הצבילות ומורות בהדלקה של חצירו וקירצה ע"י הצבילות לגדש אחרים שהיה צדן שיהא הוא חייב ולא הראשון: **פשיטא.** ולמה הוה לן למיתנייה הרי הראשון לא סיעה כלום דכל מה דשציק ליה מעמיא ואילו אצל חופר צור תשעה רוב מיתתו הוא עושה אלא הצמחין מקרצה: **כגון פפא צר אצא.** שהיה בעל צמר: **פשיטא.** דלא דמי לצור שהראשון גרס נזקין והצר חזיו או רצו אלא משום הכי הווי דמפטור דאמר ליה אי לאו אתה הווי מתזיק ולא הווי מיית אצל אלו לא שצור כלום כל זמן שלא צא זה: **מסניא.** דמפסל: **היכא מיתפאל.** הווי

ומותבת הכי אצל מוסר שורו ומורה הצבילות לא מתנייא נינהו אלא מסבאל הווי מקשי לה: **דנלאו איהו הווי מיעבר צפרי שעי.** ולהכי אצטריך למיתנייה לאשמועינן דלפי הכי חייב ומיהו צדדי ההיא דחופר צור לא מני למיתנייה דתהי הכי כהכשר במקצת נזקו דממתינן דלאי לא מקצת נזק הווי אלא כל נזקו שהראשונים לא התחילו לשצקן כי הכי דחופר צור ט' הוויקתו הצל חוס של ט' והצל חוס של י' הרגו: **ולמא לכו אי לאו אסון בידי.** לחוד לא הווי מיתבר ואתם כשיצבתי היה לכם לעמוד ומללא עמדתם אתם כמיווי שצרתם וגבי משלים צור לעשרה ליכא לאקשויי הכי דנלאו היה ליה לקמא למיעבד: **לא צריכא דצדי דסמין עניינו.** [לעולם דנלאו איהו לא הווי מיתבר כלל ודקאמרת פשיטא לא צריכא דלא יש צעלי אלא עמד על רגליו ונסמך עליהם ואתם לאשמועינן דכחו כגופו דמי: **סמך צה.** נסמך עליהם ולא יכלו לעמוד: **לינא דאחרינא דוגא מוגא גרסינן דאחרינא בעלמא חזי למיחא עליה (שבת דף ע"ה): פטורין.** שאין ידוע על ידי מי נהרג: **שקירב מיתפא.** ופולגמיהי דרבי יהודה בן צמירא ורצנן מפ' צסנהדרין צפרק אלו הן הנשרפין (דף ע"ה). ר' יהודה סבר כי יכא כל נפש אדם כתיב דמשמע כל דהו נפש ורצנן סבר כולה נפש משמע והיינו הכשרתי

במקצת נזק חייב בכל, ונקמה לדחיה. ומקמינן לה כרובי שפיר, אבל לדחיה מרבנן ולוקמה כר' יהודה בן בתירה דהוא יחיד, דא פסי' חבתי בשלומי נזק. וידיקין ממתינן שאינו חייב בכל הנזק אלא בשלומי, כגון הא דתניא תשלומי נזק מלמד שהבעלין מטפלין בבניהם. ואפיקה ר' אמי מוכה בהמה ישלמה, דרש ביה ישלימנה. רב כהנא מפיק לה מיהא הטורפה לא ישלם, כלומר מה שהיה שור עד

במקצת נזק חייב בכל, ונקמה לדחיה. ומקמינן לה כרובי שפיר, אבל לדחיה מרבנן ולוקמה כר' יהודה בן בתירה דהוא יחיד, דא פסי' חבתי בשלומי נזק. וידיקין ממתינן שאינו חייב בכל הנזק אלא בשלומי, כגון הא דתניא תשלומי נזק מלמד שהבעלין מטפלין בבניהם. ואפיקה ר' אמי מוכה בהמה ישלמה, דרש ביה ישלימנה. רב כהנא מפיק לה מיהא הטורפה לא ישלם, כלומר מה שהיה שור עד

א) לקמן כו: פסדהין ע"ה, ט) [מסכת פ"א], א) [לקמן טו, נא: ד, ג] ג"א לברא וכן הוא באש"ר וע"י ר"מ, ט) [נעלין, ו, ושי"א], א) ש"י לנע"ל, ו) ע"כ ש"ך לנע"ל, ט) [ויקרא דנ], ט) דש"ל מ"י,

תורה אור השלם

1. ויבחר נפש בהמה ושלמנה נפש תחת נפש: ויקרא כד יח
2. אם טרף יטרף וביאורו עד הטרפה לא ישלם. שמות כב יב
3. או נודע כי שור נזח הוא מתמול שלשם ולא ישמרו בקליו שלם יתלם שור תחת השור ודמת ויהיה לו: שמות כא לו
4. בעל הבור ישלם פסח וישיב לבקליו ודמת ויהיה לו: שמות כא לו

גליון הש"ס

גמרא קמ"ל דכחו בגופו. לקמן דף ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] נב' (ולמא לכו לאו אסון צדדי לאו הווי מיתבר). מא"מ וי"ב הה"מ צ"ל ולמא עד י"ב שם פשיטא. י"ב הה"מ צ"ל לאו אסון קודם ל"ב (וע"י בהגרי"א סמך שפא: [א] רש"י ד"ה לא צריכא כי לעולם כי י"ב רש"י מפריש דקושת ולמא כי קאי גם ארשא דאף דנלאו איהו לא מיתבר כלל דהו אצטריך ליה מאי קאמר דצדדי כי מגר כי קמ"ל כי ל"ל כלל אף שצמח על יד נלד ובמתניו שעי. אצל אי קאי ארשא ע"כ כ"ך צצרתו גם כן וקמ"ל דאף שצמח צמחיה ח"ש פשיטא מהו יתלם כי ח"ש רש"י לעולם כי ודקאמרת כי והווי מיוק על קושיא שיהי פשיטא ועל קושיא הראשונה ליתלם מיוק רש"י ד"ה סמך כו. אצל הטור פ"י דקאי רק אצטריך לא צריכא דנלאו כי:

רבינו חננאל (המבשר)

שנעשית טרפה לא ישלם (ב. רב חזקיה אמי' והמת יהיה לו. לניזק. וכן תנא דבי חזקיה. ואקשי' אי סלק' דעת' בבילה דמוזיק הווי ליכתוב רחמי' שלם ישלם שור תחת השור ולישתוק. והמת יהיה לו למה לי, ש"מ (למוזיק) [לניזק].

א) וי"פ רש"י בשאלות בשמות מ"ב י"ח, ח"ל ללומר שמהם שוה עד ששעמט טריפה לא ישלם, אלא ישלם עשוי עליה משום כמו שהיה שור משקל'